

SECCIÓ DE SENDERS

AE TALAIA

DEL CONGOST DE MONT-REBEI AL GOLF DE ROSES

20ª Etapa : OIX - PLANSALLOSES - PONT DE LLIERCA - TORTELLÀ

8 de febrer de 1998

HORARI PREVIST

Sortida de Vilanova i la Geltrú.	6.30	h
Cruïlla de Castellfollit de la Roca. Esmorzar.	8.30	h
Sortida cap a Oix	9.00	h
Oix. Inici de l'etapa.	9.30	h
Cabana de la carena. Reagrupament.	10.10	h
	10.20	h
Coll de les Palomeres. Reagrupament.	10.45	h
	10.55	h
Plansalloses. Reagrupament.	12	h
	12.15	h
Pont de Llierca. Reagrupament.	12.45	h
	13	h
Tortellà. Dinar.	14	h
Sortida cap a Vilanova.	17.00	h
Vilanova i la Geltrú.	19	h

Notes.-

- ** Esmorzarem en un bar a la cruïlla de la carretera d'Oix, a Castellfollit de la Roca.**
- ** Dinarem a Tortellà (Hi un restaurant).**
- ** Si us plau, sigueu puntuals, respecte els reagrupaments i vigileu que hi sigui tothom.**

SECCIÓ DE SENDERS

AE TALAIA

DEL CONGOST DE MONT-REBEI AL GOLF DE ROSES

20^a Etapa : OIX - PLANSALLOSES - PONT DE LLIERCA - TORTELLÀ

8 de febrer de 1998

DESCRIPCIÓ DEL RECORREGUT

Horari	
Parcial	Total

0.00	0.00
------	------

Sortim de davant de l'església d'Oix (413 m), agafant la carretera per la que hem arribat.

0.02	0.02
------	------

Passem la riera d'Oix per un pont.

0.04	0.06
------	------

Deixem la carretera per un camí que baixa a l'esquerra en un lloc on hi ha una barana.

0.01	0.07
------	------

Girem 180° i fem giragonses anant cap a una granja.

0.02	0.09
------	------

Passada la granja travessem un torrent i uns 25 m després deixem la pista per un camí a la dreta que ens obliga a travessar una tanca. A partir d'aquest punt hi ha una bona estona en la que no vam saber trobar marques de GR.

Cal pujar, una mica pel llom i decantant-se cap a la dreta, per una munió de corriols de vaca i pel dret fins assolir la carena de la muntanya que tenim a l'esquerra després de passar la tanca. Una vegada dalt trobarem restes d'un camí ample i recuperarem els senyals dirigint-nos cap a la dreta.

0.29	0.38
------	------

Arribem a una cabana en ruïnes (550 m), en un camp ple de restes de menjar paït pel bestiar, continuem seguint la carena per un camí-pista evident.

Nota.- Per reprendre la marxa caldrà esperar ser-hi tots per no deixar ningú perdut per la pujada.

0.06	0.44
------	------

Capella dedicada a Sant Agustí (580 m), continuem per la pista.

0.10 0.54

Arribem a una pista, l'agafem cap a l'esquerra. És el collet de la Teula (595 m).

0.11 1.05

Arribem a una clariana en un revolt, hem d'agafar el camí que surt a la dreta travessant una tanca. Ens trobem en el punt més alt del recorregut, 665 m. és el coll de les Palomeres (versió mapa de l'editorial Alpina), una mica més enllà veiem el mas de les Palomeres i al fons el Bessagoda i els cingles de Gitarriu.

0.08 1.13

Som en una clariana on la pista es converteix en un corriol.

0.14 1.27

Davant nostre s'obre el paisatge, veiem tota la vall del Llierca, Besalú i al fons l'Empordà i el Montgrí. Es veu el mar?

0.11 1.38

Deixem una casa a l'esquerra, can Plujà (465 m); estem a la capçalera de la riera de can Plujà.

0.05 1.43

Passem arran d'una font que deixem a la dreta.

0.10 1.53

Passem pel costat d'unes ruïnes que ens queden a l'esquerra del camí.

0.01 1.54

Arribem a una pista, mantindrem la nostra direcció.

0.09 2.03

Restes d'una casa a l'esquerra del camí.

0.05 2.08

Deixem la pista per un camí davant nostre a la dreta.

0.04 2.12

A l'esquerra del camí i un mica apartat dins del bosc hi ha l'oratori de Plansalloses (430 m), cal vigilar de no passar de llarg, a terra veureu una fletxa vermella que ens ho insinua.

Hi ha un cartell informatiu que diu:

Coneguda també com el Cossos Sants, ja que s'hi van trobar els cossos de dos infants incorruptes gràcies a l'ajut d'un bou que tot burxant el terreny va assenyalar l'indret. S'hi feia un aplec el dia 7 de juny de cada any (potser per commemorar el Corpus de Sang)¹. Es va restaurar l'any 1952. L'oratori està dedicat a Sant Roc i a la verge de Fàtima.

¹*Nota del redactor del relat*

0.03 2.15

Vista panoràmica sobre el riu Llierca i Tortellà.

0.04 2.19

A l'esquerra del camí hi ha un molló amb les lletres J.M.

0.15 2.34

A l'esquerra hi ha uns ruscs d'abelles. El camí es transforma en una pista.

0.06 2.40

Cruïlla, hem d'anar a la dreta.

0.02 2.42

Carretera de Montagut a Sadernes que hem travessar uns metres més avall per anar al Pont sobre el Llierca que hem de passar per sobre.

0.01 2.43

Pont sobre el Llierca (210 m). Ací farem fotografies per a la portada del butlletí².

0.01 2.44

Girem a la dreta 180°.

0.04 2.48

Pista, anem cap a la dreta, deixem darrera un senyal i un cartell que posa *El Serrat del pont*.

0.05 2.51

Deixem la pista per un camí a l'esquerra, si seguíssim la pista ens portaria a una gran masia que fa molta pudor i es diu la Quintana.

0.03 2.54

Creuem un torrent, el Clot de l'Infern (240 m); a l'altre costat iniciem una forta i inesperada pujada que podem fer pel dret o seguint les giragonses d'un bonic i bucòlic corriol boscà.

0.05 2.59

Hem arribat a dalt. La pista planeja, deixem algunes branques de pista que pugen o baixen a dreta i esquerra.

0.09 3.08

Arribem a una pista (280 m), anem cap a la dreta.

0.01 3.09

Bifurcació, cap a la dreta.

²Si queden bé i amb el permís del Pitu

0.03 3.12

Pista, a la dreta i seguint-la sense agafar-ne cap altre que vagi als camps i masies.

0.02 3.14

Carretera de terra, continuem recte cap el poble.

0.02 3.16

Deixem la carretera per agafar una pista a la dreta. Anirem trobant pistes, però no hem de perdre la direcció, evident, del poble, ni entrar a les masies.

0.08 3.24

Cruïlla de carreteres, la creuem en direcció al poble. Anem per una carretera asfaltada.

0.04 3.28

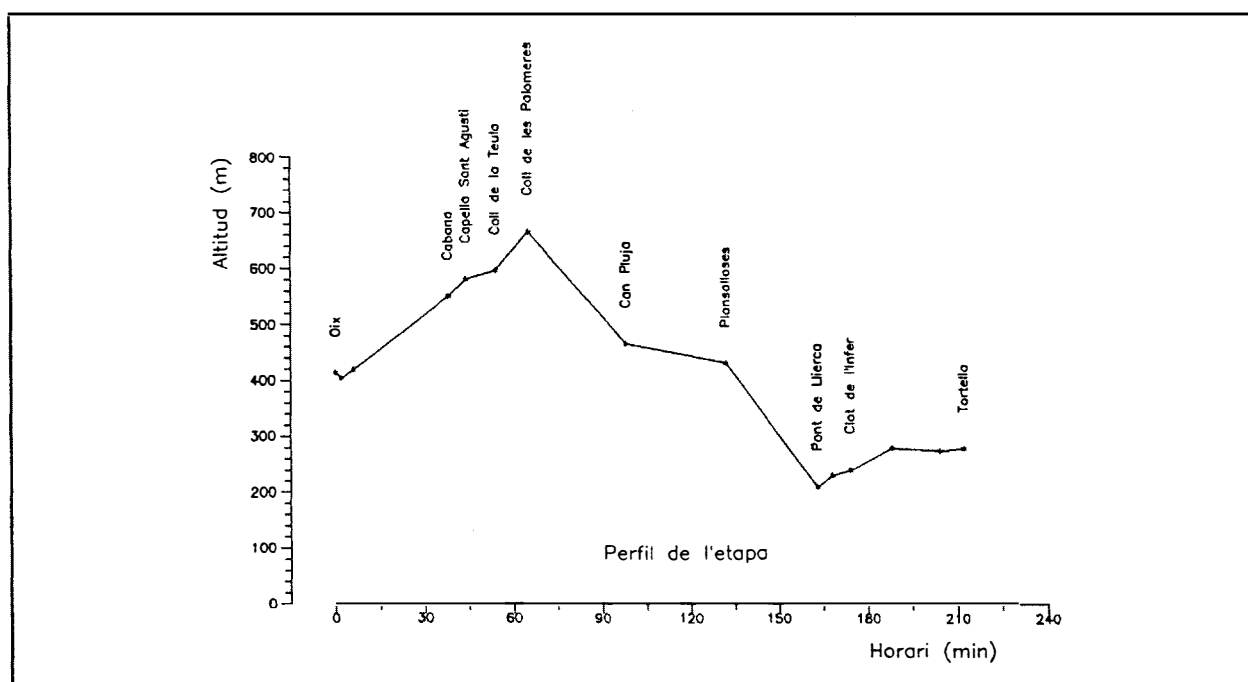
Primeres cases del poble, anem pel carrer d'Olot. Passem pel costat i pel davant de l'església fins arribar a la...

0.04 3.32

Plaça del mercat (280 m). El poble de Tortellà ha estat conegut per la fabricació de culleres de boix, suposem que per recordar aquest fet els fanals de la plaça tenen aquesta curiosa forma.

Fi de l'excursió d'avui.

Salvador Butí
Febrer de 1998

TORTELLÀ

El terme municipal de Tortellà, de 10.98 km², s'estén a la riba esquerra del Llierca, que forma el seu límit occidental, fins poc abans de la seva confluència amb el Fluvià, al sector de transició entre la muntanya de l'Alta Garrotxa i el sector més planer de la vall del Fluvià. Accidenten la part septentrional del terme els darrers contraforts meridionals del puig de Bassegoda (Montsipòsit, 806 m, i Montoriol, 785 m), dominats pels cingles de Montella i Entrepèreres dels quals davalla la riera de Juiàs, que corre de nord a sud paral·lela al Llierca formant el límit oriental del terme i que desaigua directament al Fluvià prop d'Argelaguer. Limita amb els termes municipals de Montagut de Fluvià, a l'oest, Argelaguer, al sud, i Sales de Llierca, a l'est i nord.

Una indústria molt típica de Tortellà ha estat la fabricació d'objectes de boix, especialment les tradicionals culleres de fusta, aprofitant el boix de la comarca, de molt bona qualitat. Avui els tradicionals tallers familiars de fer culleres (a la fi del segle XIX aquesta indústria comptava amb uns 300 operaris i la producció anual era de més de 10.000 grosses de culleres) s'han reduït a dues importants indústries d'artesanía domèstica i turística de la fusta i una fàbrica de cadires. La tradicional fabricació d'espardenyes deriva en una important indústria de calçat que arribà a tenir 200 treballadors.

La població ha tingut una relativa vitalitat, sobretot a partir del segle XVIII, a la fi del qual (1787) tenia 1.488 h (que representen un fort increment comparats amb els 29 focs, unes 130 persones, del fogotament del 1553). El 1860 tenia 1.400 h i a partir del 1900 anà perdent població de manera continuada. L'augment del segle XVIII podria explicar-se per l'activitat industrial i comercial dels homes de Tortellà, testimoniada pel viatger Francisco de Zamora al seu *Diario de los viajes hechos en Cataluña*: "... Este pueblo, 30 años hace que no tenía más que 300 almas de comunión, y en el día hay 1.400. Son cuatro o cinco calles las que se han hecho nuevas, de casas bien edificadas de piedra. Hay una fábrica en que pintan especialmente pañuelos ordinarios para el consumo de Castilla. Hay 32 telares, y en la misma fábrica se hacen también medias de algodón ... Hay 100 telares de medias en el pueblo, y cuatro maestros paraires con cinco telares en que trabajan paños veintidosenos, veintiseisenos, y buenas bayetas. Las mujeres hacen medias de lana: 50 docenas por semana. Hay mucho comercio en este pueblo, por compañías, de las cuales hay siempre 100 hombres fuera. Su comercio es en Sevilla, Cádiz, Murcia, Granada, Málaga y otras ciudades de España, fuera de Castilla la Vieja ... ". El mateix Zamora afegeix que el principi de les fortunes ha estat el contraban amb França.

Aquest contacte amb altres móns i mentalitats donà als habitants de Tortellà un caràcter liberal i obert que contrastava amb el tradicionalisme i la reacció que regnaven a la majoria dels pobles muntanyencs al segle XIX; segons explica la princesa Maria de les Neus de Bragança de Borbó, el 1873 la població es distingia per l'esperit ultrarepublicà i anticarlí.

El poble de Tortellà s'alça a 280 m d'altitud, en una plana suaument ondulada a la dreta de la riera de Juiàs, centrat per una ampla plaça i el gran edifici de l'església parroquial de Santa Maria, obra del segle XVIII, amb un alt cimbori. El conjunt humà no té el caire auster dels altres pobles de la contrada i, com diu Josep Girona, sembla una població de la plana empordanesa. La gran destrucció causada pels terratrèmols del segle XV i per l'incendi de la fi del segle XIX fan que la majoria dels edificis siguin moderns. Tortellà ha tingut també la funció de petit centre d'una rodalia de pobles de muntanya que acudien a mercat els diumenges i animaven les tradicionals fires del primer diumenge de Quaresma i del quart diumenge de maig, setembre i octubre, en les quals s'efectuaven transaccions importants.

A començament del segle XX va desaparèixer la representació folklòrica dita el *ball d'en Serrallonga*, feta a la plaça del poble pel Carnaval. Aquesta dansa, abans molt comú en molts indrets d'aquestes muntanyes i fins a Osona, consistia en una exposició un xic grotesca, acompanyada de música, salts, trets d'armes, etc, de les malifetes de Serrallonga i dels seus bandolers que es presentaven un a un davant el seu cap amb la salutació que ha esdevingut popular "*Serrallonga Déu vos guard, qui sou vós que no us conec*" abans d'explicar les pròpies aventures. En el record de la gent de Tortellà, hi intervenien 44 homes, Joana Torrelles, l'amant del bandoler, i un infant que representada el fill.

El nom de Tortellà, d'origen romà, *Tortelianus*, és documentat el 996 com a vila i l'església ho és el 1004, quan el bisbe de Girona Ot va reclamar-la, en un mall celebrat al castell de Besalú, al comte Bernat Tallaferro. La jurisdicció del lloc fou del llinatge dels Bellpuig, probablement feudataris dels Sales, que hi tingueren des del segle XIII una casa forta dita la força de Bellpuig, molt arruïnada pels terratrèmols del 1428 (resten unes parets de la capella, que era dedicada a santa Maria). Passà per matrimoni als Alemany (segle XIV), dits Alemany de Bellpuig, que vers el 1610 heretaren la veïna baronia de Sales. Prop seu hi ha el mas de Bellpuig.

El 1868 el poble fou visitat per Fernando Garrido i Elies Reclús, germà del geògraf francès, en un viatge de propaganda republicana. Aquest darrer constatà també la inclinació dels veïns envers el federalisme i recordà que Tortellà era famós, de moltes generacions ençà, per l'esperit d'independència i rebel·lia, de manera que li escauria per lema el d'*Etiam si omnes, ego non!* (Encara que tots, jo no!).

Abans, a la fi del decenni de 1840-50, el poble havia donat força elements als rengles dels matiners, sollevats contra el règim dels moderats, i el 1835 diversos elements exaltats es presentaran a Besalú a insultar els monjos benets. Arran de l'aixecament federal del 1869, el poble fou escenari de la primera concentració de republicans de la contrada. Entre ells es trobava l'alcalde Albert Pau Estebanell (1820-1883), ferm puntual de la causa.

El 1873 la vila fou castigada per la carlinada, la qual hi provocà un incendi destructor de la majoria dels edificis. En una relació del fet, escrita pels caps que dirigien la resistència, se'ns relata així el final de l'acció: *"Un saqueo general, violar mugeres y al ver la imposibilidad de rendirnos, cubrieron su vergüenza con la villanía de incendiar la población alejando a todas las familias en la más grande de las miserias, quedándonos sólo el orgullo de haber un puñado de republicanos hecho humillar un ejército de 3.000 carlistas después de haber empleado todos los ardides y medios de destrucción"*. Els actes de violència es repetiren el 1936, quan fou cremada l'església i assassinat el rector.

Al sector nord-occidental del terme, aigua avall de Sadernes, el Llierca passa acongostat; aprofitant les altes parets de roca que el cenyeixen, els senyors de Sales feren construir el famós Pont del Llierca, d'un sol arc, impressionant obra d'enginyeria de l'època medieval.

BIBLIOGRAFIA

Gran Geografia Comarcal de Catalunya.
Volum 3. El Gironès, la Selva i la Garrotxa.
Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona.
(1ª Edició, 1981).

La Garrotxa.
Guia cartogràfica.
Editorial Alpina. Granollers. (1985).
Cartografia escala 1:40.000

